

K. THORSEN

PARADIS
BAKKERNE

(MED 1 KORT)

MCMXXVIII

FRITS SØRENSENS BOGHANDELS FÖRLAG
RÖNNE

K. THORSEN

PARADIS BAKKERNE

(MED 1 KORT)

MCMXXVIII

FRITS SØRENSENS BOGHANDELS FORLAG
RØNNE

Paradisbakkerne i Ibsker Højlyng er et af Bornholms naturskønneste Steder. Forholdsvis sent „opdaget“ er det i stigende Grad blevet Genstand for saavel Bornholmernes som fremmede Turisters Besøg. Den uberørte Natur er her saa ægte bornholmsk. Lyngklædte Klippehøjder gennembrudt af Dalstrækninger med bratte Fjeldvægge og paa Bunden en frodig Vegetation indrammende stille Smaasøer, hvis klare Vand genspejler de omliggende Højder. Bjergknuder med vid Udsigt over Heder og Plantager, Marker og Lunde og i det fjærne det blaa Hav. Spredt omkring paa Højderne troner mægtige Slinge- og Rokkestene, Bautastene, „Pelte“ og hvad de alle hedder. Geologiske Mærkværdigheder som Paradis-Graniten, Diabasgange og Skurestriber, har Bjerglandet at opvise. Og endelig, som Kronen paa Værket, det mægtige Oldtidsfæste *Gamleborg*. Paradisbakkerne kunde med Rette bære Navnet: Bornholms Nationalpark. Gode Fodstier, der er anlagte og vedligeholdes af Foreningen Bornholms Nexø-Afdeling, fører nu rundt til de smukkeste Partier og Udsigtspunkter. Og med Kortet til Vejledning vil man uden Vanskelighed kunne finde rundt.

Kommer man vestfra ad Rønne—Aakirkeby—Nexø Landevej, kan man rettelig dreje til venstre ved Bodilsker Skole. Den ret gode Vej fører nordpaa forbi *Gryet* med ca. 50 Bauta-

stene og videre til Gamleborg. Eller man kan, efter at have passeret Bodils Kirke, tage Vejen til venstre over Slamrebjerg, der ogsaa har Bautastene, og med sine 291 Fods Højde byder paa en glimrende Udsigt over Bornholms Sydøstland. Slamrevejen fører ligeledes til Gamleborg. Er man pr. Bil eller Vogn, kan man lade Køretøjet køre Syd om Granitplateauet ad den saakaldte „Skrivergade“ til Klinteby og derfra nordpaa til et eller andet aftalt Sted paa Rokkestensvejen, medens man selv *til Fods trænger ind i Vidunderlandet*. Højt paa sit Klippehælv, omgivet af bratte Dalsider, hæver sig Oldtidsfæstet *Gamleborg*. Borgpladsen er over 600 Fod lang og indtil 250 Fod bred; den ligger 67 Fod over Dalsænkningen, hvori forstum Borgsøen dannede en naturlig Grav. Betydelige Levninger af Borgens Forskansning, en Ringvold af Jord og Stene, ses endnu. Hovedadgangen har været fra Sydvest. En vandholdig Klippefordybning findes midt paa Pladsen. Gamleborg hører til de saakaldte *Folkeborge*, der modsat *Enkeltmandsborgene* var bestemte til et helt Folkesamfunds Beskyttelse under fjendtligt Indfald. Truede Rov og Brand, søgte Omegnens Befolkning med deres Kvæg og Gods et Tilflugtssted bag Borgens Volde og Pallisader, indtil Faren var drevet over.

Prins *Christian Frederik*, den senere Kong Christian den Ottende, lod under sit Bornholmsbesøg 1824 foretage Undersøgelser af Borgpladsen, men uden Resultat af Betydning. Gamleborg hører til Bornholms ældste Befæstningstyper. Den er ældre end Gamleborg i Almindingen, og har ikke som denne nogensomhelst Levning af Murværk.

*

*

*

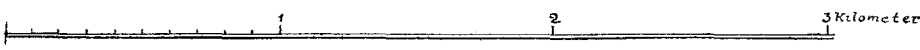
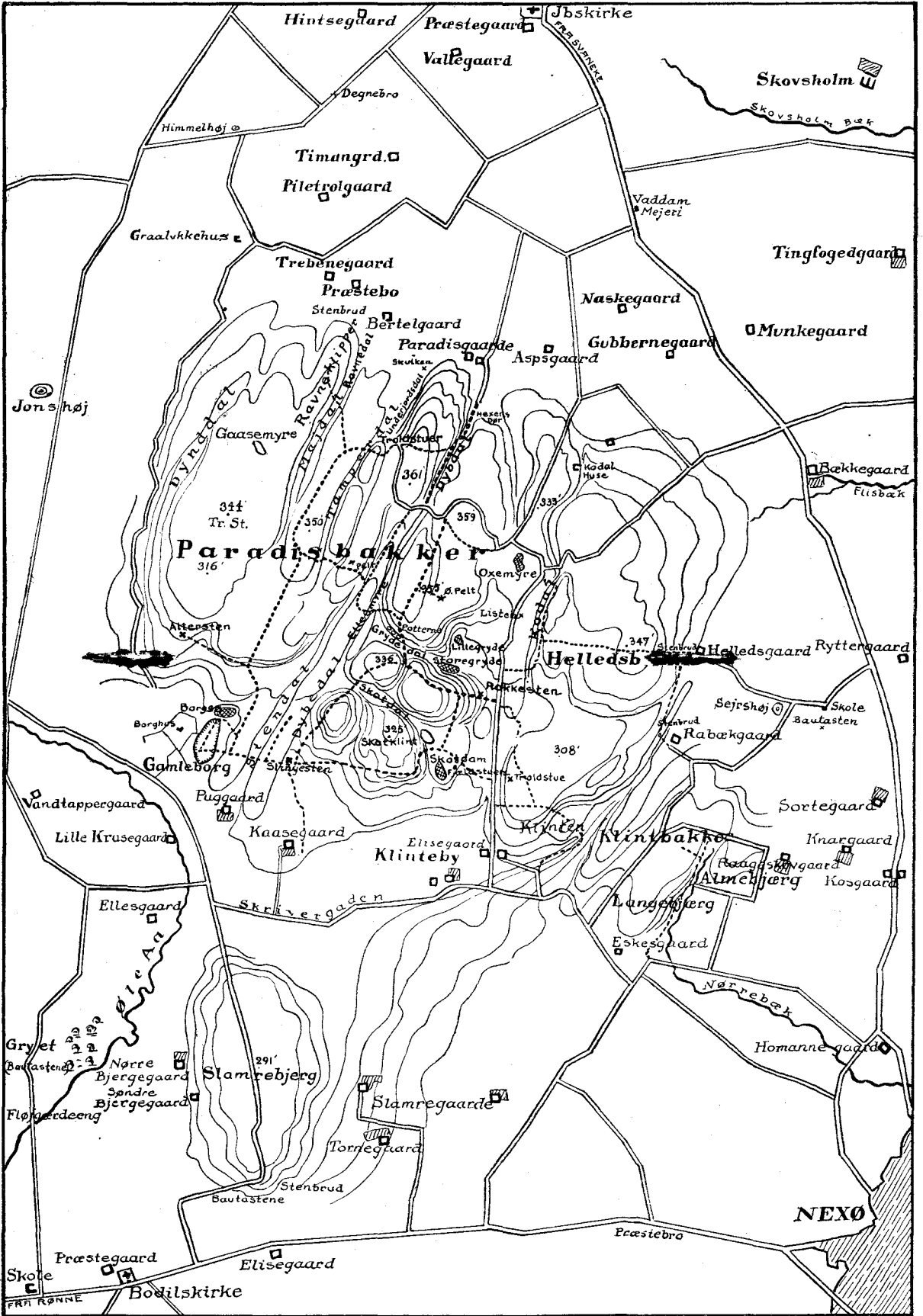
Fra Gamleborg fører Gangstien i Nord til Paradisbakkerens vestlige Del (Se Kortet). Til højre har man den smukke

Stendal, og paa venstre Haand fører Stien til *Alterstenen*. Nord herfor ligger Udsigtspunktet 344 Fod med Generalstabens Maaler-Station og nordligere i Terrænet den idylliske *Gaasemyre*. Her falder Granitplateauet skraanende ned i *Dynddalen*, Paradisbakkernes vestlige Afslutning, langs hvilken snoer sig en gammel Kørevej, der løber ud i Nord ved *Graalykkehuset*. Gangstien fører os over Paradisbakkernes Midtplateau, en Højde paa 350 Fod; i Øst begrænset af *Tamperdalen* og mod Vest *Majdal*, hvis nordligste Udløb kaldes *Ravnedal*. Stien gaar ned gennem denne og op paa Udsigten ved *Rævneklipperne*, ved hvis Fod ligger et Stenbrud (den flammede, marmoragtige Paradisgranit, en meget sjælden Granitart).

Paa Ravnedalens vestre Klippevæg ses de tydeligste og smukkeste „*Skurestriber*“, Mærker fra den geologiske Istid, da mægtige Bræer skød sig frem fra Skandinavien og ned over Østersøens Bækken. Isens mægtige Tryk paa underliggende Sten og Grus dannede disse Furer i Graniten. Fra Ravnedalen gaar Gangstien tilbage i Øst over Tamperdalen, hvor Graniten er gennembrudt af en *Diabasgang*, ca. 60 Fod bred. Den ligger imidlertid ret dybt og er dækket med Jord. Kun i Grøften (Mosens Afløb) ligger den næsten sorte og meget haarde Stenart synlig og tilgængelig. Mange Steder i Terrænet kan man finde *Kvarts-* og *Pegmatitgange* i Graniten, de sidste undertiden med store, smukke *Feldspatkrystaller* (M. Jespersen; „Liden geognostisk Vejviser paa Bornholm“).

Fra Tamperdal gaar Turen videre i Øst til Klippepartiet „*Troldstuerne*“ og *Underjordsdalen* med *Skulken*, samt *Dybedal* med *Heksens Dør*. Her er Skønhed, Vildhed og Fantasi saavel over Natur som Stednavne.

PARADISBAKKER OG OMEGN.

----- Gangstier

K. Thorsen

Dybedals nordre Del danner paa et langt Stykke en snæver Kløft, kun en halv Snes Fod bred, med lodrette Granitvægge paa begge Sider. Fra Dalens Bund fører Stien til Markvejen hen mod Paradisgaardene og videre ad Sognevej til Nexø—Svaneke Landevej.

Fra Dybedal gaar mod Syd forskellige Stier over Paradisbakkernes østlige Plateau (Se Kortet). Vest for Dalen ligger det højeste Punkt, 361 Fod. Interessante er de saakaldte „Pelte“, en Slags Varder rejst af flere ovenpaa hinanden lagte Sten og, som det antages, i den Hensigt at tjene til Vejledning for Færdsel i den forud uvejbare Højlyng. Der er „Østerpelt“, „Midterpelt“ og „Aarsdale Ret“. Syd for Pelterne fører Stierne over de to Tverdale *Grydedal* og *Skottedal* eller *Skottedal*. Grydedalen har Navn af forskellige større og mindre Skovsøer (Gryder). Vestligst ligger de tre smaa Vandhuller „*Lotterne*“, længere i Øst den smukke Sø „*Store Gryde*“, et af de smukkeste Partier, hvor den graa, stejle Fjeldside spejler sig i Søens Vand, og de omgivende Bredder danner en frodig Bræmme af saftiggrøn Vegetation. Den nærliggende „*Lille Gryde*“ er næsten udtørret. Tæt Sydøst for „*Store Gryde*“ kommer man til Ibsker Højlyngs Sensation:

Den mærkelige Rokkesten.

Det er en Granitblok, en af Istidens saakaldte „Vandre-blokke“ eller „Flytteblokke“, en Kammerat paa 25,000 kg Vægt. Men ved et af Naturens Luner anbragt i nøjagtig Balance-Stillings, saa at en ringe Paavirkning kan sætte den i Bevægelse. Stenen er 12 Fod lang, 9 Fod høj og ca. 4 Fod tyk. Naar man sætter Skuldren mod et af dens Hjørner, eller man staar paa Stenens „Ryg“, kan man uden særlig Kraftanstrengelse rokke den.

Paa Højden mellem Grydedal og Skottedal har man den

prægtigste Udsigt (336 Fod over Havet) mod Vest over Højlyngens Sogneplantager til Almindingsens vidtstrakte Skovpartier. Gangstien fører over Skottedalen langs Østsiden af Dybedal til en anden Istidsblok „*Slingesten*“, der skylder sit Navn et Folkesagn. Da Bodils Kirke blev bygget, boede der paa Ærteholmene (Kristiansø) en Troldkælling eller Jættekvinde. Hun blev vred i Hu over Kirkebyggeriet, tog den store Sten og slyngede den mod Kirken. Men Afstanden var for lang. Stenen faldt ned her paa Skraaningen af Dybedal. Godt har Jættekvinden dog sigtet. Thi Stenen ligger temmelig nøjagtigt i Linien Kristiansø—Bodils Kirke. Fra Slingesten gaar Stien i Syd til Kaasegaard og videre til Sognevejen „*Skrivergaden*“. Østpaa fra Slingesten følger Stien den sydlige Rand af Granitplateauet *Skotteklint*, der naar en Højde af 325 Fod, forbi *Skottedam* og ud til Kørevejen den saakaldte Rokkestensvej. Øst for denne ligger Klippepartierne *Klinten*, *Langebjerg* og *Almebjerg*, der danner de sydligste Udløbere af Ibsker Højlyngs store Østparti *Helleds-* eller *Helvedesbakkerne* (Navet skønnes oprindeligt at komme af „Helle“, det nordiske Navn for Klippe). Disse „Klippebakker“ svarer i deres vilde Romantik fuldt ud til deres Navn. Fra Klinten har man den herligste Udsigt over Sydøstbornholm med Nexø, Klitterne ved Due Odde og et langt Udsyn over Østersøen.

Nordligst ved Rokkestensvejen ligger Skovsøen *Oxemyre* til venstre, og tæt ved Vejen (til højre) *Listenen*. Mellem denne og Rokkestenen gaar Stien fra Rokkestensvejen østpaa ned i den smukke og romantiske *Kodal*, Helledsbakkerens seværdigste Naturparti. Særlig set nordfra er Dalen malerisk skøn. Her maa Digteren *Ingemann* have tænkt sig Mødet mellem *Liden Elna* og *Rudolf*, da Pesten havde bortrevet

hele Bornholms Befolkning paa nær de to, som mødtes midtvejs mellem Bodils og Ibs Kirke i en dejlig Dal.

Fra Kodal fører en Sidersti i Øst over Helledsbakkernes højeste Punkt, 347 Fod, til Helledsgaard (Granitbrud). Videre gaar Sognevej forbi Oldtidsmindet *Sejrshøj* og Bautasten (ved Skolen) til Nexø—Svaneke Landevej.

En Tur i Paradisbakkerne kan selvfølgelig foretages fra forskellige Udgangspunkter: Klintegaardene, Paradisgaarde, Kodalhuse eller Helledsgaard o. s. v. Den i Beskrivelsen anviste er kun et Eksempel, og Kortet vil altid give fornøden Vejledning om Seværdighedernes Rækkefølge og indbyrdes Beliggenhed.

Fra Nexø er Klintegaardene det naturligste Udgangspunkt. Fra Svaneke Paradisgaardene eller Kodal ved Rokkestensvejen.*)

---

*) *Afstande:* Fra Bodilsker Skole over „Gryet“ til Gamleborg ca. $3\frac{1}{2}$ km.

—	—	Bodils Kirke over Slamre	-	—	-	3	-
—	—	Gamleborg til Rokkesten	-	—	-	$1\frac{1}{2}$	-
—	—	— - Tamperdal	-	—	-	$1\frac{1}{2}$	-
—	—	Nexø gennem Klinteby til Gamleborg	-	—	-	6	-
—	—	— — — — — Rokkesten	-	—	-	4	-
—	—	— — — — — til Paradisgaarde	-	—	-	7	-
—	—	Svaneke til —	-	—	-	6	-
—	—	— — — — — Rokkesten	-	—	-	$7\frac{1}{2}$	-
—	—	Rokkesten langs Dybedal til Paradisgaarde	-	—	-	$2\frac{1}{2}$	-